

lui Rostislav Lasčenko, după care limba statutelor lituaniene ar fi *ucraineană*¹. Denumirea *polono-rusă*, menționată de noi mai sus, pornea, desigur, de la constatarea că în faza ei mai târzie limba slavonă din Marele Principat Lituanian era plină de polonisme. Chiar A. H. Vostokov folosește termenul *pol'sko-russkij*². Termenul *russkij*, propus la începutul secolului trecut de N. I. Greč, este greșit interpretat de unii ca *ucrainean*³. Denumirea de *russkij*, unica folosită în Lituania, este adoptată și în Polonia, mai ales după publicarea primelor studii consacrate statutelor lituaniene. Este, deci, limba rusă sub aspectul în care se folosea în Marele Ducat Lituanian⁴.

Limba de stat din Marele Cnezat Lituanian se formase înainte de Uniunea de la Lublin (1569). Recunoscând marea însemnătate a limbii textelor juridice, se poate spune că la dezvoltarea limbii ruse literare a contribuit și limba monumentelor din Lituania⁵.

Cu toate denumirile diferite (*bielorusă*, *criviceană*, *lituano-rusă*, *ruso-polonă* etc.), pînă în secolul al XVI-lea, limba literară, de cancelarie și de cult din Marele Principat Lituanian semăna mult cu rusa vorbită și scrisă în statul moscovit. După secolul al XVI-lea, în ea încep să pătrundă împrumuturi din polonă și alte limbi (în vocabular și gramatică). Dar și în aceste condiții, ea semăna mai mult cu rusa decît cu oricare altă limbă slavă.

Încă din secolul al XVI-lea pentru această limbă existau gramatici tipărite chiar în capitala Marelui Cnezat Lituanian. Astfel, în anul 1586 apare, la Vilna, *Kgramatyka sloven'ska jazyka*⁶. Tot acolo sînt publicate, zece ani mai târziu, într-o altă tipografie, *Nauka kž čitanju i rozumenju pisma slovenskogo* și *Gramatika slovenska sverščen'nago iskustva osmi častij slova i inych nuždnych*, ambele întocmite de Lavrentie Zizania. Tot atunci el tipărește și un *Leksis*⁷, un fel de glosar slavon, „na prosty ruskij dijalekt istolkovanyj”⁸. Desigur, gramaticile editate la Vilnius în 1586 și 1596 erau gra-

¹ *Litovskij Statut, jako pamjatnik ukrajin'skogo prava*, Praga, 1923, p. 7—13. Vezi însă precizările cuprinse în articolul scris de L.L. Gumeckaja și citat mai sus. Este altceva faptul că, prin materialul pe care-l conține, Statutul lituanian de la 1529, 1566 și 1582 prezintă o importanță deosebită pentru istoria limbii ucrainene. Cf. și N. Pavliuc, *Curs de gramatică istorică a limbii ucrainene*, București, 1964, p. 20.

² Vezi *Opisanie russkich slovenskich rukopisej Rumjancevskogo Muzeja*, Petersburg, 1842, p. 193.

³ Cf. și precizările făcute de L.L. Gumeckaja, *op. cit.*

⁴ Nu trebuie să se uite că prin *rusă*, potrivit tradiției, dominante și în secolul trecut, se înțelegea nu numai *rusa propriu-zisă*, ci și *bielorusa* cu *ucraineană*. Cf. și cele spuse de V. Kiparsky în *Russische historische Grammatik*, vol. I, *Die Entwicklung des Lautsystems*, Heidelberg, 1963, p. 18.

⁵ Limba actelor oficiale se impune în secolul al XV-lea, dar mai ales în secolele al XVI-lea și al XVII-lea. Cf. V.V. Vinogradov, *op. cit.*, p. 79. Cf. și V.I. Sobinnikova, *Obščinarodnye i dialektne čerty v jazyke oblastnoj pis'mennosti XVII — načala XVIII veka (po materialam voronežskich gramot)*, în *Načal'nyj etap formirovanija russkogo nacional'nogo jazyka*, p. 205.

⁶ Vezi I. Karataev, *Opisanie slavjanorusskich knig, napečatannyh kirillovskimi bukvami*, vol. I, Petersburg, 1883, p. 232—233; J. Lappo, *op. cit.*, vol. I, partea a II-a, p. 357.

⁷ Vezi L.S. Kovtun, *Russkaja leksikografija epochi srednevekovja*, Moscova—Leningrad, 1963.

⁸ Prin *prostyj ruskij dialekt* Lavrentie Zizania înțelegea *limba ucraineană*. Cf. P.S. Kuzne-cov, *op. cit.*, p. 10. Cred că lucrurile trebuie revizuite în lumina precizărilor făcute de L.L. Gumeckaja.